Världens äldsta historia: Hur bronsålderns storytelling och forntidens narrativa värld kan utforskas med arkeologisk bildtolkning och folkloristisk analys.

Från södra Skandinaviens äldre bronsålder och vikingatid finns flera uppenbart narrativa bildserier, som bara till liten del har utsatts för tolkningsförsök. Mest känd och accepterad är tolkningen av den sörmländska Sigurdsristningen, där motiven från höger till vänster tydligt återger episoder ur Völsungasagan. Gotländska bildstenar har också tolkats utifrån fornnordiska sagor. Vad gäller bronsålderns hällristningar har enskilda motiv tolkats, men i princip inte hela narrativ.

Första hälften av min senaste bok *Världens äldsta historia – hjältar, gudinnor och myter under 300 000 år* (Norstedts 2024) ägnar jag åt att analysera östra Skandinaviens största hällristning i Hemsta hagar (Boglösa 131:1). Ristningen, som till huvuddelen dateras till 1400 f.Kr. består av 671 figurer (varav 239 skålgropar), uppdelade på 35 scener med tydligt narrativ struktur. Jag visar att ristningen har påfallande likheter med den mytsaga som utgör underlag för Odd Snorressons *Ingvar den vittfarnes saga*, nedtecknad på 1190-talet, och föreslår att denna mytsaga tidigt har varit välkänd och etablerad i Norden som historien om ingvionernas (och ynglingaättens) mytiska urfader **Ingwaz* som färdas ut till världens kant och går under. Hjälten och hans färd omnämns i flera antika och fornnordiska källor från 325 f.Kr. och framåt, vilket hittills är föga uppmärksammat. I bokens andra hälft visar jag att varianter av sagan har haft stor utbredning i det indoeuropeiska området, söker sagans ursprung och diskuterar den muntliga traditionens villkor, berättandets historia i Europa och Afrika och teorier om språkets uppkomst.

Under seminariet tänkte jag fokusera på metodologin, hur sagaforskning och nya, stort upplagda folkloristiska analyser ökar möjligheterna att rekonstruera förhistoriska narrativ utifrån arkeologiskt dokumenterade bildserier och ritualer. I muntligt traderande samhällen är narrativen extremt viktiga för kunskapsöverförande, inte bara av praktisk, exempelvis geografisk, information, utan också av sociala normer. Genom rekonstruerandet av förhistoriska narrativ ökar våra möjligheter att förstå och lära känna forntidens människor.